

Mitovi o serijskim ubojicama koji se javljaju u filmovima i serijama popularne kulture

Lacković, Leticija

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:022119>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-11**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET**

Leticija Lacković

**„Mitovi o serijskim ubojicama koji se
javljaju u filmovima i serijama popularne
kulture“
(ZAVRŠNI RAD)**

Rijeka, 2021.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kulturalne studije

Leticija Lacković

0009083444

„Mitovi o serijskim ubojicama koji se javljaju u
filmovima i serijama popularne kulture“

ZAVRŠNI RAD

Preddiplomski studij kulturologije

Mentor: dr.sc. Sanja Puljar D'Alessio

Rijeka, 6.9.2021.

SAŽETAK

Serijski ubojice se u popularnoj kulturi i masovnim medijima reprezentiraju na vrlo određen način što zatim stvara mitove. Svrha ovog rada je razotkriti kako se serijski ubojice reprezentiraju i koji su glavni mitovi koji se javljaju te kako odstupaju od činjenica. Teme koje se istražuju u ovom radu su konstrukcija termina serijski ubojica, reprezentacija serijskog ubojice općenito i u popularnoj kulturi, mit, mitovi o serijskim ubojicama te ti mitovi naspram činjenicama. Metodologija koja se koristi u ovom radu jest analiza literature i tekstova, te istraživanje uz pomoć ankete. Rad je pokazao da se serijski ubojice u popularnoj kulturi prikazuju kao mitska čudovišta ili lude osobe/ psihopati. Glavni mitovi koji se javljaju su da su serijski ubojice skoro svi bijelci, svi muški, ludi, ubijaju zbog žudnje, ubijaju povećí broj žrtava, ubijaju sami, žrtve su prebijene, izbodene, ugušene ili mučene do smrt, serijski ubojice su svi vrlo inteligentni, imaju veliku mobilnost u Americi i imaju nagon ubijati zbog toga što su bili seksualno zlostavljani kao djeca. Također, rad je ukazao na problem zvan Dexter-ov sindrom. Istraživanje je pokazalo da određeni mitovi i dalje postoje, no oko određenih mitova postoje kontradikcije. Nadalje, pokazalo se da društvo ima naviku reprezentiranja serijskog ubojice kao mitskog čudovišta ili psihopata te da nije u potpunosti zahvaćeno Dexter-ovim sindromom.

ključne riječi: serijski ubojica, mit, reprezentacija, popularna kultura, masovni mediji, Dexter-ov sindrom

SADRŽAJ

1. UVOD	5
2. „MITOVI O SERIJSKIM UBOJICAMA KOJI SE JAVLJAJU U FILMOVIMA I SERIJAMA POPULARNE KULTURE“	6
2.1. TERMIN SERIJSKI UBOJICA	6
2.2. REPREZENTACIJA SERIJSKOG UBOJICE	8
2.3. REPREZENTACIJA SERIJSKOG UBOJICE U POPULARNOJ KULTURI	11
2.4. MIT	14
2.5. MITOVI O SERIJSKIM UBOJICAMA	15
2.6. MITOVI VS. STVARNOST.....	16
2.7. ISTRAŽIVANJE.....	17
2.7.1. MITOVI O SERIJSKIM UBOJICAMA	17
2.7.2. TERMIN SERIJSKI UBOJICA.....	18
2.7.3. DEXTER-OV SINDROM	19
2.7.4 REZULTATI ISTRAŽIVANJA	20
3. ZAKLJUČAK	22
4. POPIS LITERATURE	24

1. UVOD

Termin serijski ubojica danas je vrlo poznat svima te smo stalno okruženi filmovima i serijama koji prikazuju život i djela određenih serijskih ubojica. Ovakve pojedince teško je shvatiti i zbog toga nas oni fasciniraju, no istovremeno u nama pobuđuju osjećaj straha i negodovanja. Slika serijskog ubojice koju je društvo stvorilo vrlo je različita od one istinske. Popularna kultura i masovni mediji pomogli su u stvaranju te slike, te i u stvaranju mitova o serijskim ubojicama. Svrha ovog završnog rada jest uvidjeti kako se uz pomoć mitova reprezentiraju serijski ubojice u popularnoj kulturi te kako se razlikuju od stvarnih činjenica. Nadalje, uz pomoć istraživanja vidjeti postoje li ti mitovi i dalje u današnjem društvu. Prvo ćemo definirati sam termin serijski ubojica i uvidjeti probleme koji su se javljali kod same konstrukcije problema te spoznat kako su se reprezentirali u svijetu. Zatim ćemo analizirati njihovu reprezentaciju u popularnoj kulturi i masovnim medijima i saznati što je Dexter-ov sindrom i kako utječe na društvo. Slijedi definicija mita i njegove uloge. Spoznat ćemo utjecaj mitova kroz glavne mitove o serijskim ubojicama koji se javljaju u društvu, a zatim ćemo ih analizirati i odvojiti fikciju od stvarnosti. Nadalje, uz pomoć istraživanja otkrit ćemo koji mitovi i dalje postoje u društvu, kako društvu vidi serijskog ubojicu te koliko je društvo zahvaćeno u Dexter-ov sindrom.

2. „MITOVI O SERIJSKIM UBOJICAMA KOJI SE JAVLJAJU U FILMOVIMA I SERIJAMA POPULARNE KULTURE“

2.1. Termin serijski ubojica

Službena definicija termina serijski ubojica, prema saveznom zakonu koji je donio Kongres Sjedinjenih Država pod nazivom Zakon o zaštiti djece od seksualnih predatora iz 1998. Glasi: “*Izraz ‘serijsko ubojstvo’ znači niz od tri ili više ubojstava, od kojih je najmanje jedno počinjeno u Sjedinjenim Državama, sa zajedničkim obilježjima koja sugeriraju razumnu mogućnost da je zločine počinio isti akter ili akteri.*”¹ Za konstrukciju ove definicije, koja je i dalje dosta široka i fluidna, trebalo je dosta vremena. Serijski ubojice su zapravo vrlo rijetka pojava i svaki serijski ubojica je specifičan na svoj način. No, iako ova pojava nije česta ona dobiva svu našu pažnju kada se dogodi. Fenomen serijskih ubojica izgleda kao relativno nova pojava koja se pojavila 70-ih i 80-ih u Americi, no to nije tako. Serijski ubojice su oduvijek postojali diljem svijeta samo što se nije moglo točno definirati ovaj kompleksni i zastrašujuć fenomen, a većina toga što ljudi znaju ili tvrde da znaju o serijskim ubojicama temelji se na glasinama, dezinformacijama i mitovima. Većina ljudi je vjerovala da su serijski ubojice ljudi, no kako se povećavao broj serijskih ubojica, dakle broj žrtava, počelo se propitkivati ovo vjerovanje, te su javnosti i ljudi počeli biti svjesni da stvar ne može biti samo u tome i da se nešto mora poduzeti u vezi ovakvih ubojstava. Program koji je započeo s rješavanjem ove problematike jest program Saveznog Istražnog Ureda, poznatiji po kratici FBI, koji nastaje 1984. godine, a čiji je primarni fokus bio serijska ubojstva. Nadalje, ovdje je važno spomenuti i FBI-ovu Jedinicu za Bihevioralnu znanost u Quanticu i njihov Plan Uhićenja Nasilnih Kriminalaca. Detektivi Robert Ressler i John Douglas putovali su diljem Amerike i intervjuirali serijske ubojice da bi razumjeli njihove motive, psihu, ponašanja i uzroke ubijanja te su tako sakupili niz detaljnih informacija koje su kasnije postale nužni oblik educiranja o ovoj temi, te su također i osmislili sam termin serijski ubojica (Hickey, 2010: 7). Podaci i informacije koje su pronašli bili su, javnom oku, vrlo zastrašujući i šokantni te su se proširile razne glasine. Velik dio širenja dezinformacija rezultat je pritiska javnosti da se zna više o određenoj temi, napominje Hickey i ističe da se tako stvorila simbiotska veza između osoblja za provođenje zakona, medija i javnosti koja potiče širenje određenih dezinformacija (2010: 2,3). Zbog velikog

¹ Federal Bureau of Investigation, fbi.gov, URL: <https://www.fbi.gov/stats-services/publications/serial-murder>

medijskog prostora danog serijskim ubojicama stvorio se određen stereotip serijskog ubojice kao nemilosrdnom, krvožednim seksualnim čudovištem koji živi dvostruki život, najvjerojatnije u susjedstvu pokraj nas. No, ovo se kasnije pokazalo vrlo neistinito, ali je potaknulo porast filmova i knjiga na tu temu i tako su se počeli stvarati mitovi o serijskim ubojicama. Serijski ubojice nisu jedini koji privlače javnu pažnju, ovdje imamo i masovna ubojstva i spree ubojstva, te je važno objasniti razliku između njih da bi bolje razumjeli glavni fokus ovog rada. Masovna ubojstva definiraju se kao ubojstva gdje je nekoliko žrtava ubijeno unutar određenog trenutka ili sati, dok su spree ubojstva slična masovnim no ona se vremenski odvijaju duže te na različitim lokacijama (Hickey, 2010: 22). Ubojice u ovim slučajevima najčešće su uhvaćeni ili ubijeni na licu mjesta, te često znaju oduzeti sami sebi život. Serijski ubojice, naprotiv, nastavljaju svoj pohod tjednima, mjesecima i čak godinama prije nego što su uhvaćeni, ako su ikada pronađeni. Primjerice, u slučaju Zodiac-a² još i dan danas ne znamo tko je pravi ubojica čak 50 godina nakon zadnjeg ubojstva. Ono što je zajedničko u svim tipovima ubojstva jest da su žrtve ubijene jer počinitelj dobiva kontrolu nad njihovim životom i svi prizivaju osjećaj straha i nervoze u društvu. Hickey napominje da kada otkrijemo da postoje ljudi koji se ne smatraju ludima ili psihički bolesnima, a koji uživaju ubijanjem ljudi kao oblik razonode, riječ stranac dobiva novo značenje (2010: 20). Serijski ubojica oko sebe, za razliku od masovnih i spree ubojica, ima više zlokobne i mistične konotacije. Nadalje, on individualizira svoja ubojstva, nastavlja loviti i ubijati žrtve, dok preostala dva ubijaju skupinu ljudi najčešće unutar kratkog vremena ili nekoliko sati. Iako su serijski, masovni i spree ubojice znatno različiti i dalje postoje nesuglasice oko njihovih karakteristika. Razna ovakva ubojstva dobivaju mnogo medijske pažnje, no ne toliko koliko serijska ubojstva jer su uvijek iznenađujuća i drugačija, a fokusira se ne samo na žrtvu nego i na način na koji je ubijena. Tako mediji rade stereotip tipičnog serijskog ubojice, na shemu Ted Bundy-a ili Ed Kemper-a³, dakle mladi bijeli

² ZODIAC: kalifornijski serijski ubojica koji je u razdoblju od 1968. do 1969. godine ubio 5 znanih žrtva. Njegov slučaj je jedan od najpoznatijih jer je slao šifrirana pisma novinama San Francisca, većina pisma je dešifrirano no 2 i danas ostaju misterij. Iako je bilo par osumnjičenika, najpoznatiji Arthur Leigh Allen, identitet Zodiac-a ostaje nepoznat te tako danas postoje mnoge teorije o ovom slučaju. (Newton, 2006: 302-306)

³ THEODORE „TED“ BUNDY: serijski ubojica koji je 70'ih godina oteo, silovao i ubio više od 30 mladih žena i djevojaka. Bundy-ev slučaj je jedan od najpoznatijih jer je Bundy bio u kontrastu sa onim što je društvo smatralo pod terminom serijskog ubojice. Trebalo je skoro 10 godina da pravda bude zadovoljena jer je Bundy odugovlačio svoje pogubljenje sa ponavljajućim lakomislenim žalbama, a u međuvremenu je postao medijska ličnost te čak pomagao autoritetima u slučaju Green River ubojice. (Newton, 2006 : 30-33)

EDMUND „ED“ KEMPER: Nazvan Co-Ed Killer, serijski ubojica i silovatelj koji je od 1964. do 1973. godine ubio 10 žrtva, uključujući njegovu majku, djeda i baku. Njegove najčešće žrtve su bile ženske autostoperice, te se sam predao policiji, a još i danas služi kaznu za zločine u zatvoru. Kemper je jedan od inteligentnijih serijskih ubojica i kroz mnogo intervjuva pomagao je autoritetima shvatiti um serijskog ubojice. (Newton, 2006 : 143-145)

muškarac koji napada jadne žene koje su bespomoćne i ne mogu se obraniti od okrutnih seksualnih napada ovakvih čudovišta. Ponašanje serijskih ubojica pokušava objasniti Egger u svojoj definiciji serijskog ubojstva; serijsko ubojstvo događa se kada jedan ili više individualca počine drugo ili sljedeće ubojstvo; žrtva i ubojica nisu povezani; događa se u drugačije vrijeme i nije povezano s početnim ubojstvom; često je počinjeno na drugačijoj geografskoj lokaciji, motiv je često kompulzivna radnja posebna za zadovoljenje određenih fantazija, a ključni je element da serija ubojstava ne sudjeluje u međusobnim događajima (Hickey, 2010: 26). Ova definicija je bila jedna od prvih i zbog toga je dosta ograničavajuća. Službe za provođenje zakona serijsko ubojstvo definiraju kao seksualan napad i ubojstvo mladih žena, muškaraca i djece od strane muškarca koji prati određen uzorak, no ova definicija isključuje mnogo žrtava i prijestupnika kao što su ženske serijske ubojice. Zbog toga se stvorila potreba za redefiniranjem termina serijska ubojstva, koja danas u suštini uključuje bilo kojeg prijestupnika, muškog ili ženskog, koji ubijaju tijekom vremena. Minimalan broj žrtava je 2 i postoji uzorak u njihovom ubijanju koji se može povezati s odabranim žrtvama ili metodom ili motivom ubojstva. Uključuju počinitelje koji djeluju u granicama grada ili države i one koji putuju kroz nekoliko država u potrazi za žrtvom, a žrtve ili imaju neki osobni odnos s ubojicom ili su u potpunosti stranci dok su žrtve ubijene iz zadovoljstva te neke samo zbog dobitka. Nadalje, najvažnija je povezanost zajedničkih čimbenika među žrtvama, primjerice mjesto ili status žrtve u njihovoj neposrednoj okolini (Hickey, 2010: 27). Kao rezultat definicije termina serijskog ubojstva spomenutog na samom početku konstruirana je završna definicija tog termina: nezakonito ubijanje dviju ili više žrtava od strane istih počinitelja u odvojenim događajima (Hickey, 2010: 28). Svaki počinitelj ima svoj modus operandi, navike i tendencije izložene tijekom zločina te vlastiti potpis, specifične sličnosti u svakom učinjenom zločinu koji pomaže kod profiliranja i prepoznavanja počinitelja. Kao glavni motivi navode se bijes, zločinački pothvat, financijska dobit, ideologija, seksualni motiv, psihoza, osjećaj moći. Postoje 4 glavne vrste serijskih ubojica, te 2 glavne karakteristike koje im se pripisuju. Prema Holmes-u i DeBurger-u postoje: 1. vizionarski tip serijskog ubojice, 2. tip orijentiran na misiju, 3. hedonistički tip (uključuje one koji ubijaju iz požude) i 4. tip orijentiran na kontrolu/ moć. Druga kategorija koja pomaže kod profiliranja jest organizirano ili neorganizirano ubojstvo. Organizirani ubojice su vrlo inteligentni, dolaze iz više statusne obitelji, karizmatični su, društveno i seksualno sposobni, imaju muževni izgled, profesionalno i geografski su pokretni, žive s partnerom, iskusili su strogu disciplinu, kontroliraju emocije tijekom zločina i imaju veliki interes u medijski odgovor

na zločine te su uzorni zatvorenici. Suprotno, prosječna- manje prosječna inteligencija, niže statusna obitelj, društvena neodgovornost, rijetki izlasci sa drugom osobom ili društvom, napuštanje srednjoškolskog obrazovanja, nezaposlen ili niže zaposlen otac, samotni život, tajna mjesta sakrivanja, noćni način života, živi/radi blizu mjesta zločina, bavi se nekvalificiranim radom, značajne promjene u ponašanju, nizak interes za pažnju medija, ograničena konzumacija alkohola i velika anksioznost tijekom zločina sve karakterizira neorganizirane serijske ubojice (Hickey, 2010: 30, 31, 32, 33). Dakle, sve ove karakteristike i tipologije pomažu kod stvaranja mogućeg profila ubojice te na kraju lakšeg traženja osumnjičenika. No, reprezentacija serijskih ubojica u popularnoj kulturi jedna je od stvari koja najčešće odmaže i stvara krivu sliku o njima, umjesto da pridonosi i pomaže.

2.2. Reprezentacija serijskih ubojica

Fenomen serijskih ubojica stariji je nego što mislimo, samo što se u prošlosti serijski ubojica pojavljuje u obliku legenda, priča i mitova o čudovištima. Objašnjenja za ovakva ubojstva često su dolazila iz polja nadnaravnog, pa ovdje imamo čudovišta kao što su vampiri, vukodlaci, vještice i demoni. Vjerovalo se da su različita čudovišta odgovorna za pokolj ljudi, no ta čudovišta bila su način objašnjavanja serijskih ubojstva jer društvo nije moglo prihvatiti da bi tako nešto mogao učiniti čovjek. No, postoji sveopće uvjerenje da je fenomen serijskih ubojica započeo u modernim vremenima s Jack The Ripper-om. Jack The Ripper smatra se prvim serijskim ubojicom, a svoja ubojstva započinje u kolovozu 1888. godine u Londonu. Njegove žrtve bile su žene koje su se bavile prostitucijom kojima bi prerezao grkljan te nakon toga ih sakatio (Newton, 2006: 131,132). Njegov identitet i dan danas je misterij jer nikad nije bio uhvaćen. On nije bio prvi serijski ubojica, kako se danas često navodi, no on je bio prvi koji je uz pomoć medija, tada novina, postao svjetski poznat. Postoji par objašnjenja zašto se serijski ubojice smatraju jedinstvenim za moderna vremena. Nama poznati termin kriminalac nije postojao u starim vremenima i ljudi su bili svakodnevno okruženi s više nasilja i ubojstava nego danas pa su im se oni koje danas nazivamo serijskim ubojicama činili kao svaka druga osoba. Ripper se tada isticao zbog toga što se činilo da iza njegovih zločina stoji neki veliki plan i da je motiviran nečim sasvim drugačijim od običnog zločina iz strasti. Zatim, tada nije postojao neki oblik tiska kakvog imamo danas, nije bilo novinskih zapisa, nisu se vodile evidencije, a za vrijeme Ripper-a javljalo se povećanje pismenosti i pojava jeftinih tekstova tabloida. Slučaj Rippera bio je prvi koji je potaknuo i inspirirao društvo

da baziraju tadašnju popularnu kulturu da spoji stvarnost s fikcijom. Priče o izmišljenim i stvarnim ubojicama spojile su se u sveobuhvatnu mitologiju koja je postala oblik metafore za ljude koji pokušavaju objasniti i razumjeti opasan i nesiguran urbani svijet. „*Nedostižna i neprestano preobražavajuća figura serijskog ubojice kao heroja, antijunaka, mračne ličnosti, anđela koji se osvećuje, poremećenog psihopata, čudovišta, jezivog bruta, zgodnog i šarmantnog lošeg dječaka, sve umotano u jedno moderno je mitsko. Persona modernog serijskog ubojice je mjesto gdje se spajaju stvarno i izmišljeno, kao u svim mitovima*“ (Danesi, 2016: 8). Dakle, serijski ubojica danas je mitsko čudovište. Ljudi često vjeruju da ubojica ima neki značajan tajanstven plan zbog kojeg ubijaju te je iz tog proizašla slika serijskog ubojice kao mračnog, tajanstvenog, opasnog usamljenika koja se zatim pretvorila u društveni mitski diskurs koji je spojio stvarnost s fikcijom. Oni reprezentiraju zlo u modernom izgledu, simboli su zlih sila u svijetu te pokazuju tamnu stranu čovjeka. Nadalje, manifestacije su arhetipa Sjene (The Shadow Archetype), koji projicira tamnu stranu na otvoreno gdje je ukroćena, a represija tamne strane mogla bi imati neželjene posljedice (Danesi, 2016: 14). Priče o serijskim ubojicama mogu se interpretirati kao moderni načini na koji se ova Sjena preslikava u nešto poput objekta popularne kulture kao što je film gdje je se može kontrolirati te tako ona postaje način da društvo obrati pažnju na svoje vlastite sjene. Serijski ubojica ovdje je istovremeno i Sjena i dolazi iz sjena, kao u slučaju prikazivanja Jack The Rippera koji se na većini slika prikazuje kako dolazi iz sjene, te reflektira sebe u raznim fikcionalnim oblicima kao i stvarnom životu. Drugi način na koji se serijski ubojica danas često reprezentira jest kao luda osoba ili psihopat. Kao što smo već napomenuli, na početku se smatralo da su serijski ubojice rođeni takvi, dakle da je zlo u njima bilo od samog početka te da je kriminalnost naslijeđena osobina. No pokazalo se da postoje brojni biološki, psihološki i društveni faktori koji ukazuju na moguću vjerojatnost da netko postane serijski ubojica (Hickey, 2010: 58). Ludilo je zakonit termin koji se koristi da bi se definiralo stanje razuma počinitelja u vrijeme kada je on učinio ubojstvo te se počinitelji mogu označiti ludima samo u tom određenom trenutku. Suprotno vjerovanjima, većina serijskih ubojica ne uzima izgovor ludosti kao obranu na sudu. Ipak zločini ovakvog tipa, dakle ubojstva, često su povezani sa psihičkim poremećajima, poremećajima ličnosti i disocijativnim poremećajima. Serijski ubojice svi imaju određene antisocijalne vrijednosti, no ne na isti način. Jedan način na koji možemo konceptualizirati osobnosti serijskih ubojica jest da svi dijele neke zajedničke karakteristike no one se bitno razlikuju. Psihopati imaju određene karakteristike, oni su inteligentni, racionalni, smireni, manipulativni, nemaju srama ili

sažalijevanja, nepouzdati i bezosjećajni, imaju lošu prosudbu i drugo (Hickey, 2010: 74). Termin psihopat povezuje se s terminom sociopat i oba termina su popularizirana u javnosti i korišteni su da bi opisali mnogo kriminalaca koji tim kategorijama ne pripadaju. Ponašanja serijskih ubojica izgleda nam ludo i čudno no oni to nisu, ali većina serijskih ubojica ima karakteristike psihopata (Hickey, 2010: 75). Širok koncept psihopata dobro opisuje serijske ubojice upravo zato što postoji raznolik tip serijskih ubojica. Osnovna patologija serijskih ubojica tipično jest frustracija, bijes, neprijateljstvo, osjećaj neadekvatnosti i nisko samopoštovanje, te se ti osjećaji mogu očitovati na mnogo načina ali temeljna patologija javlja se kao zajednički nazivnik (Hickey, 2010: 75). Dakle, psihopati nisu zakonito ljudi, znaju razliku između dobrog i lošeg no imaju manjak empatije zbog čega nam se njihovo djelovanje i aktovi čine abnormalnima i ludima. Serijski ubojice, zbog svojih zastrašujućih činova, čini se kao da ne spadaju u obične kategorije raznih poremećaja. Oni postoje u nekoj kategoriji koja stoji sama za sebe, negdje izvan prostora razumljivog i prihvatljivog ljudskog ponašanja. Upravo zbog ovoga oni su fascinantni društvu, jer nas istovremeno privlače i odbijaju, a kroz popularnu kulturu ih najčešće gledamo kao mitska čudovišta ili lude osobe.

2.3. Reprezentacija serijskih ubojica u popularnoj kulturi

Serijski ubojice u popularnoj kulturi počeli su se masovno prikazivati kasnih 1970-ih i ranih 1980-ih te su tako postali popularizirani kroz razne oblike kao što su film, televizijske serije, romani i drugo. Popularizacija je započela sa samom FBI-evom konstrukcijom termina serijski ubojica 1980-ih, a u ovom razdoblju imamo i najviše serijskih ubojica. Masovni mediji ovdje imaju veliku ulogu kao i sama popularna kultura koja počinje ekranizirati filmove koji su inspirirani serijskim ubojicama i njihovim zločinima. Tako u nastaje, u kinematografskoj kulturi, i sam podžanr o serijskim ubojicama. Ovaj podžanr spada u takozvanu popularnu kulturu kriminala, ili „*popular crime culture*“, koncept koji se koristi da bi objasnio našu opsjednutost sa zločinom bio on stvaran ili nestvaran. Popularna kultura zločina započinje detektivskom pričom o zagonetnom zločinu, gdje imamo raznolik broj tragova i detektiva koji koristi svoje najbolje adute da bi ih odgonetnuo. Tragovi vode do ili od rješenja i pretvaraju cijelu priču u zagonetku u obrazloženju. Vrhunac dolazi kad detektiv junak otkrije tko je zločinac, a zatim nam govori kako je dešifrirao tragove kako bi razriješio misterij (Danesi, 2016: 18). Prikazivanje zločina u medijima i popularnoj kulturi utjecalo je na naše razumijevanje zločina, što čini sam zločin i posljedice zločina, ali je i dalo serijskim ubojicama prostor da prikazuju svoje fantazije i ideje samom društvu. Primjer ovoga vidimo

zapravo kod svih serijskih ubojica, posebice Zodiac-a koji je koristio lokalni tisak da bi svijetu pokazao svoje ideje i planove. Fikcija, mediji i stvarna serijska ubojstva kreirali su serijskog ubojicu kao psihopatskog čudovišta, dio njega je stvaran, a dio fikcionalan. Dakle, stavili su ga na razinu mita te prikazali ih na razini natprirodnog, što naravno u stvarnom slučaju nije tako. Nadalje, oni su danas zamijenili starije negativce poput vampira, vukodlaka i demona no imaju slično ili isto mitsko značenje kao oni. Filmovi o serijskim ubojicama obično su u obliku detektivskih misterija i trilera, gdje je ubojica motiviran nečim iznutra što otkriva nešto čega nema u svijetu. Oni prikazuju njihove karakteristike i tako pružaju osjećaj istine ili razinu udobnosti u pokušaju razumijevanja tih ubojica, a glavne osobine koje se prikazuju su nasilje, okrutnost, avanturu, hrabrost, muževnost i hrabrost (McReady, 2002:39). Filmovi o serijskim ubojicama daju im vizualni identitet, a kada serijski ubojica nema vizualni identitet ljudi kreću u vlastiti pohod traženja serijskog ubojice. Filmovi u kojima se identitet serijskog ubojice koji je nepoznat u stvarnom životu pronađe daje određenu vrstu olakšanja i rješenja iako se događa u fiktivnom svijetu. Veza između gledanja filmova o serijskim ubojicama i predodžba koju osoba ima o stvarnosti serijskog ubijanja tako često zna biti nejasna. Ovo je takozvani Dexter-ov sindrom ili *Dexter Syndrome*. Koncept dobiva naziv prema Dexter-u (2006, Showtime, CBS) iz istoimene serije, gdje je Dexter serijski ubojica i forenzičar, te predstavlja Jekyll i Hyde ličnost, silu dobra i zla koja je unutar svakog od nas. Dexter je serijski ubojica koji ubija druge serijske ubojice na isti način koji su oni ubijali svoje žrtve. Njegov lik nam pomaže objasniti zašto smo fascinirani sa serijskim ubojicama, on je istovremeno dobro i zlo i kada njegovo zlo izađe da bi uspostavilo red uklanjanjem zla dolazimo do moralne zagonetke. Dakle, nismo sigurni trebamo li odobriti Dexter-ovo ubijanje ili ne. Serijske ubojice u nama izazivaju strah i odbojnost, ali smo istodobno privučeni njima i to izaziva bizaran osjećaj grotesknosti koji nam se čini potrebnim (Danesi, 2016: 23). Dexter-ov sindrom brzo se širi i rezultirao je iskrivljenoj slici serijskih ubojica gdje publika više ne vidi razliku između fiktivnog serijskog ubojice i onog stvarnog, iako se prikaz fiktivnog serijskog ubojice bitno razlikuje od stvarnih ubojica. Prve simptome ovog sindroma vidimo u fenomenu Jack The Rippera gdje su se fiktivne priče i stvarne sukobile, a simptomi su i danas postojeći u svijetu gdje su fiktivni serijski ubojice u istoj mjeri poznati kao i stvarni te gdje su priče o serijskim ubojicama svugdje, u filmovima, knjigama, internetu i drugo. Primjer Dexter-ovog

simptoma vidimo kada nam ime Hannibal Lecter⁴ znači isto kao Ted Bundy. Nadalje, Dexter-ov sindrom povezan je s urušavanjem stvarnog i fiktivnog u postmodernizmu, točnije Baudrillard-ovim pojmom simulakruma. Jean Baudrillard jedan je od najznačajnijih teoretičara postmoderne te je za njega postmodernizam kultura simulakruma, identične kopije bez originala (Storey, 2015: 198). Suvremeno društvo, koje je fokusirano i privrženo na vizualne medije kao što je televizija, više ne mogu ili ne žele raspoznati zbilju od fantazije upravo zbog toga što su uveliko okruženi tim medijima koji najčešće imaju veliku ulogu u njihovim životima. Pojam simulakrum povezuje sa simulacijom i hiperrealnim, gdje je simulacija generacija modela stvarnog bez originala ili stvarnosti, dakle hiperrealna. U hiperrealnom se raspada razlika između stvarnog i simulacije, stvarno i nestvarno se neprestano urušavaju jedno u drugu te se tako stvarnost i simulacija doživljaju kao ista pojava (Storey, 2015: 198). Serijski ubojica tako živi na granici simulakruma jer je istovremeno stvaran i hiperrealan. Društvo vidi razliku između stvarnog i fiktivnog, no ta razlika je postala i postaje sve manje bitna. Dakle, svjesni smo razlike no u opću ideju i sliku serijskog ubojice miješaju se oni fiktivni i stvarni serijski ubojice. Serijski ubojice uvelike su postali ikone popularne kulture, a filmski medij je ovdje najutjecajniji u širenju i stvaranju figure serijskog ubojice. Fenomen serijskog ubojice nije samo o ljudskoj fasciniranosti s nasiljem, već sa zlom, ističe Danesi (2016: 67). Suvremena društva i dalje koriste mit i nadnaravno da bi prikazali zlo, no lakše ga je prikazati u obliku osobe, u ovom slučaju serijskog ubojice. Popularna kultura idealna je pozornica za prikazivanje serijskog ubojice kao zlog čudovišta, a pogotovo vizualni medij kao što su filmovi i serije. Oni spajaju stvarnost, fikciju, interpretaciju i pitanja morala. Ono što serijskog ubojicu čini najstrašnijim čudovištem koji postoji jest upravo to što ih nikad nećemo u potpunosti razumjeti. Nadalje, serijski ubojice su moderni negativci koji nas straše samom činjenicom da izgledaju potpuno normalno kao i mi svi ostali i sakrivaju čudovište unutra. „*Film o serijskim ubojicama metafora je modernog doba u kojem je duša marginalizirana kao ozbiljna tema od društvenog i političkog interesa*“, no mitski smisao ovdje nije nestao već je ponovo dočaran porastom ubojica u popularnoj kulturi i stvarnosti i tako stvorio Dexter-ov sindrom (Danesi, 2016: 69). Između ostalog, u našem pokušaju razumijevanja serijskih ubojica mi neizbježno stvaramo mitove o njima.

⁴ HANNIBAL LECTER: lik stvorren od spisatelja Thomas-a Harris-a, serijski ubojica i kanibal ubio najmanje 29 žrtava, a pojavljuje se u romanu „Crveni Zmaj“ 1981. godine. wikipedija, URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Hannibal_Lecter

2.4. Mit

Mitovi postoje od početka čovječanstva i imaju važnu ulogu u društvu. U tradicionalnom smislu mitovi su bili priče o nadnaravnim događajima, djelovanjima bogova ili junaka koji su utemeljili neku kulturu, a njegovo prepričavanje bio je ritualan događaj od velike važnosti koji je imao svrhu obavljanja kolektivnog pamćenja.⁵ Mit ima važnu društvenu, kulturalnu i vjersku ulogu te pokazuje svjetonazor i vjerovanja određene kulture. Dakle, mit je simboličan narativ koji je odvojen od simboličnog ponašanja kao što je su rituali i simboličnih mjesta kao što su hramovi. Mitske narative se ne pokušava opravdavati, a svaki mit sebe predstavlja kao autoritativan. Iako mitove iz davnina možemo lako prepoznati i uočiti, mitove koji dominiraju sada, u trenutnom vremenu i društvu teško je prepoznati. Predstavljajući sebe mit ima svoj autoritet, u ovom smislu taj autoritet se podrazumijeva, a mit se može detaljno očitati samo kada njegov autoritet više nije neupitan već ga je na neki način odbacio ili nadvladao drugi sveobuhvatniji mit.⁶ Funkcija mita jest objašnjavanje određenih činjenica, prirodnih ili kulturalnih, te mnogi mitovi objašnjavaju određene običaje. Nadalje, oni pomažu opisati ono što ljudi ne nikad mogu vidjeti sami, a u mnogim kulturama mitovi služe za liječenje, obnovu i inspiraciju. Postoje 3 glavne vrste mitova koji se javljaju kroz povijest, mit kreacije, božanstva i heroja (Leeming, 2002: 8). Oni se stvaraju nekom određenom kolektivnom maštom kao metaforične prezentacije načina na koji stvari jesu u životu. Dakle, oni dolaze od našeg iskustva stvarnosti te ih je zbog toga teško i prepoznati jer dolaze od naše kolektivne i kulturalne osobnosti. Mitovi se mijenjaju s vremenom te u modernom svijetu imaju drugačiju ulogu i funkciju. Kod proučavanja mita postavljaju se pitanja podrijetla; zašto i kako mit nastaje, pitanje funkcija; zašto i kako mit ustraje i pitanje glavnog predmeta; referent mita (Segal, 2004: 2). Jednu od glavnih definicija mita donosi Barthes, koji ističe da je danas mit oblik govora, to jest način komunikacije i vrsta poruke. U ovom smislu on je način označavanja i svaki oblik diskursa tako može biti mit. Barthes napominje da je „mitski govor napravljen od materijala na kojima se već radilo kako bi bio pogodan za komunikaciju, a to je zbog toga što svi materijali mita (bili oni pisani ili slikovni) pretpostavljaju znakovitu svijest...“ (Barthes, 1991: 108, vlastiti prijevod). Nadalje, mitova se teško riješiti kada jednom dođu u svijest određenog društva, ljudi će prije povjerovati u mit nego u pravu činjenicu upravo zbog toga što je mit često vrlo duboko ukorijenjen u svijest kolektiva i pojedinca. Važan koncept ovdje, u smislu

⁵ MIT, Enciklopedija, URL: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=41235>

⁶ Myth, Britannica, URL: <https://www.britannica.com/topic/myth/Relation-of-myths-to-other-narrative-forms>

mita i serijskih ubojica, jest Ellis-ove suvremene mitologije. Suvremene mitologije odnose se na globalne scenarije vjerno prihvaćene od strane subkultura koja ih koriste da povežu i daju značenje čudnim događajima, a proizlaze iz skupina legenda, glasina i vjerovanja koji odgovaraju s drugačijim vrstama priča ili dijelova informacija koja zatim tvore globalni sustav znanja (Simpson, 2000: 5,6). Dakle, ono što suvremena mitologija radi jest pokušava uklopiti određene dijelove glasina i legenda u potpun narativ. Tako, u smislu serijskih ubojica može stvoriti određeni mit o serijskom ubojici koji će nam se činiti potpuno razumljiv i točan.

2.5. Mit o serijskim ubojicama

Mit mijenja našu predodžbu serijskih ubojica, onih stvarnih, ali i fiktivnih. Najveći utjecaj ovoga, i samog utjecaja popularne kulture i medija na društvo, možemo vidjeti u takozvanim *copycat* zločinima gdje je kriminalni zločin inspiriran ili konstruiran prema nekom drugom zločinu. *Copycat* zločini doveo je *copycat* učinka, ili tendencije senzacionalističkog publiciteta o nasilnim ubojstvima ili samoubojstvima da rezultiraju većim brojem zločina kroz oponašanje (Danesi, 2016: 101). *Copycat* ubojice izvršavaju svoje zločine na isti način na koji su ih serijski ubojice vršili, a najčešće na svoje djelovanje gledaju kao na umjetnosti ili žele svojih 5 minuta slave te traže bijeg iz normalnog života. Dakle, ovdje zločini ne bi postojali da nije bilo medijske pokrivenosti, koja je senzacionalirala i podigla serijskog ubojicu do statusa mitskog pojedinca te su *copycat* zločini podsjetnik da mit i dalje postoji u društvu. Barthes pojam mitologije koristi da bi odvojio originalne mitove i one suvremene, a definira mitologije kao suvremene percepcije mitskih tema, likova i radnji. Uvodi razliku između *mythosa* i *logosa*, gdje je *mythos* istinsko mitsko razmišljanje, a *logos* racionalno i znanstveno razmišljanje (Danesi, 2016: 105). Serijski ubojica je istovremeno *mythos* i *logos*, tamna figura mita i stvarni čovjek. Mitovi o serijskim ubojicama imaju negativan utjecaj ne samo na društvo i pojedinca, nego i na naš pogled na zločin ili kazneno-pravni sustav. Zločinci se tako mogu gledati kao zli i abnormalni, a ne kao ljudska bića. Masovni mediji pomogli su konstruirati značenje pojma zla s kojim se povezuju serijski ubojice. Da bi dobili pažnju publike oni u svojim pričama koriste preuveličavanje i tako se serijski ubojice čine većom prijateljnom nego što zapravo jesu. Publika ili društvo je tada tjeskobno i u strahu i oni dalje konstruiraju slike i mitove o serijskim ubojicama. Dakle, mediji uveliko utječu na društvo koje zatim nesvjesno stvara mitove o njima. Nadalje, tako i pomućuju samu distinkciju između fikcije i stvarnosti te pomažu sakriti istinu o serijskim ubojicama. Kroz medije mitovi se

najbrže šire, oni su najutjecajniji stvaratelji, a ovdje pomažu i termini koje mediji koriste za serijske ubojice, kao što su zlo ili čudovište, i nadimci kojima ih opisuju. Mediji koriste nadimke za serijske ubojice da bi efektivno zapakirali proizvod (ubojicu) da bi time dobili ekspoziciju (prodavanje više novina) (Schechter, 2003: 110). Nadimci glorificiraju serijske ubojice te tako potiču još više zločina i veličaju ih. Nadalje, daju samom ubojici, kada još nije uhvaćen, motivaciju da nastavi sa svojim ubojstvima jer ovakvi nadimci pružaju slavu ubojicama. Serijski ubojica dobiva slavu, postaje neka vrsta poznate ličnosti ili celebrity-ja i ostaje u pamćenju društva duže vrijeme. Često korištenje nadimka pokazuje i na našu ambivalentnost prema njima jer nas istovremeno fasciniraju i zastrašuju. Wiest napominje da korištenjem nadimka serijski ubojica se predstavlja kao lik u priči ili drami i tako oni i njihovi zločini izgledaju manje stvarnima, a nadalje konstruiraju ubojicu i njegove zločine kao pripovijetku o zločinu (2002: 57,58). Neki od najpoznatijih nadimaka su „*Son of Sam*“ za David-a Berkowitz-a, „*Killer Clown*“ za John Wayne Gacy-ja, „*The Night Stalker*“ za Richard-a Ramirez-a, te nadimci za one serijske ubojice poput „*Zodiac-a*“ i „*Jack The Ripper-a*“ čiji se pravi identitet nikad nije saznao.

2.6. Mit vs. činjenica

Postoji 10 glavnih mitova o serijskim ubojicama koji postoje duže vrijeme i kojih se teško riješiti. Prema mitovima, serijski ubojice su: 1. skoro svi bijelci, 2. svi muški, 3. ljudi, 4. ubijaju zbog žudnje (takozvani *lust killers*), 5. ubijaju povećani broj žrtava, 6. ubijaju sami, 7. žrtve su prebijene, izbodene, ugušene ili mučene do smrti, 8. serijski ubojice su svi vrlo inteligentni, 9. imaju veliku mobilnost u Americi i 10. imaju nagon ubijati zbog toga što su bili seksualno zlostavljani kao djeca (Hickey, 2010: 189). Nadalje, postoji i mit kako serijski ubojice izgledaju drugačije od svih te da će svatko tko im se približi postati žrtva. Ovakve mitove teško je odbaciti nakon što se pojave, zato je važno razlikovati mit i stvarnost. Sada ćemo pogledati stvarne činjenice koje stoje kraj mitova. Prvo, jedan od pet serijskih ubojica jest crnac, a razlog zašto se čini kao da su svi serijski ubojice bijelci jest zbog neprijavljenih slučajeva u prošlosti te bez obzira na promjene u zakonu serijsko ubojstvo se i dalje gleda kao „bijeli fenomen“. Drugo, skoro 17% ubojica jest žensko te je njihov način ubijanja drugačiji od muškog. Primjerice, žene će prije ubiti partnera ili člana obitelji i koriste metode poput otrova. Često ženske serijske ubojice rade u zdravstvenim ustanovama i tako dobivaju naziv anđeli smrti. Dalje, kao što smo već napomenuli prije, vrlo malo serijskih ubojica je legalno ludo. Četvrto, kod mnogo ubojica motivacija za ubojstva je seksualno

ukorijenjena, no postoji par slučajeva koji ne uključuju seksualno zlostavljanje, mučenje ili seksualno sakaćenje. Peto, par ubojica ima više od 10 žrtava, no broj žrtava je uglavnom ispod 10. Nažalost, žrtve su u većini slučajeva žene. Kod muških serijskih ubojica javlja se mit da ubijaju vlastite majke, no činjenica jest da će svoje namjere ostvariti na nekomu izvan obitelji. Zatim, jedan od četiri ubojica ima jednog ili više partnera u ubojstvima i ovaj tip serijskih ubojstava naziva se timski ubojice. Suprotno 7. mitu, nisu sve žrtve prebijene, izbodene, ugušene ili mučene do smrt, neke žrtve su upucane ili otrovane. Osmo, većina ubojica je prosječne inteligencije, protivno vjerovanju da su serijski ubojice ljudi geniji i da imaju vrlo visoku inteligenciju. Mnogi serijski ubojice zapravo su imali srednjoškolsko obrazovanje ili manje, a oni koji su imali više obrazovanje poput fakulteta nisu dugo ostali tamo te je većina pripadala radničkoj klasi. Mit o tome da ubojice imaju profesionalne karijere bazira se na par iznimnih slučajeva. Primjerice, slučaj Ted Bundy-a prikazivao ga je kao studenta prava iako je on bio daleko od toga. Nadalje, većina ubojica ubija u lokalnom području i ne putuju daleko da bi pronašli žrtve. Posljednje, mnogi ubijaju kao rezultat odbacivanja i napuštanja u djetinjstvu, a ne kao rezultat seksualnog zlostavljanja (Hickey, 2010: 189). Ono što je također često uvjerenje jest to da je serijsko ubojstvo Američki fenomen. U ovom radu glavni fokus jest na serijska ubojstva u Americi te su svi podaci i informacije vezane za slučajeve u Americi. Serijska ubojstva događaju se diljem svijeta iako najveći broj serijskih ubojica jest u Americi. Serijsko ubojstvo je univerzalni fenomen koji možemo vidjeti kroz povijest u mnogim zemljama i kulturama. No, što se tiče serijskog ubojstva sa globalne perspektive postoji par problema, serijsko ubojstvo se definira drugačije u mnogim kulturama, kulturalne razlike utječu na metode i motive za ubojstva te se Američki profil serijskog ubojice razlikuje od onoga stvorenog u drugim državama (Hickey, 2010: 315).

2.7. Istraživanje

U svrhu završnog rada provela sam istraživanje uz pomoć kratke online ankete koja se sastojala od 4 pitanja vezanih uz glavne teme; mitovi o serijskim ubojicama, pojam serijskog ubojice i Dexter-ov sindrom. Anketa je bila podijeljena preko društvenih mreža i je svatko mogao sudjelovati u njoj, te je anketu riješilo 80 sudionika.

2.7.1. Mitovi o serijskim ubojicama

Na prvom pitanju sudionici su navedene tvrdnje ocijenili ocjenom od 1 do 5 (pri čemu 1 znači da tvrdnju uopće ne smatraju istinitom, 2 da ju smatraju djelomično istinitom, 3 da ju niti ne smatraju

niti smatraju istinitom, 4 da ju uglavnom smatraju istinitom te 5 da ju u potpunosti smatraju istinitom). Tvrdnje navedene ovdje su zapravo 10 glavnih mitova o serijskim ubojicama. Tvrdnju „Serijski ubojice su skoro svi bijelci“ 24 sudionika uopće nije smatralo istinitom, 20 sudionika uglavnom ju je smatralo istinitom, 19 niti smatrali niti ne smatrali istinitom, 9 sudionika u potpunosti su je smatrali istinitom, dok je njih 8 smatralo djelomično istinitom. „Serijski ubojice su svi muškarci“ 27 sudionika smatralo je uglavnom istinitom, 22 uopće nisu smatrali istinitom, 15 sudionika niti je smatralo niti ne smatralo istinito, te je 8 smatralo djelomično i 8 u potpunosti smatralo istinitom. 21 broj sudionika niti je smatrao niti ne smatrao tvrdnju „serijski ubojice su ljudi“ istinitom, dok se 19 sudionika u potpunosti složilo s tvrdnjom, 18 ju je smatralo djelomično istinitom, 15 uglavnom istinitom i 7 uopće nije smatralo tvrdnju istinitom. „Serijski ubojice ubijaju zbog žudnje“ 30 ljudi smatralo je uglavnom istinitom, 27 njih niti smatrali niti ne smatrali istinitom, 10 sudionika djelomično istinitom, 8 u potpunosti istinitom, a 5 uopće nisu smatrali tvrdnju istinitom. 23 sudionika uglavnom su smatrali istinitom tvrdnju da „serijski ubojice ubijaju poveći broj žrtava (više od 10)“, 19 niti jesu niti nisu smatrali tvrdnju istinitom, 16 njih smatrali su ju djelomično istinitom, 14 u potpunosti istinitom te 8 njih uopće nisu tvrdnju smatrali istinitom. Tvrdnju „Serijski ubojice ubijaju sami“ njih 30 je smatralo uglavnom istinitom, 15 u potpunosti istinitom, 14 niti istinitom niti ne istinitom, 13 djelomično, a 8 sudionika ju uopće nije smatralo istinitom. 23 sudionika u potpunosti se slaže u potpunosti s tvrdnjom da su „žrtve serijskih ubojica prebijene, izbodene ili mučene do smrti“, 22 sudionika uglavnom ju smatraju istinitom, 19 njih je indiferentno, 11 sudionika ju smatraju djelomično, a u potpunosti ne istinitom. Tvrdnju „Serijski ubojice su svi vrlo inteligentni“ njih je 29 smatralo uglavnom istinitom, 20 u potpunosti istinitom, 18 sudionika niti istinitom niti ne istinitom, 8 djelomično istinitom te je 5 sudionika tvrdnju uopće ne smatralo istinitom. Uglavnom istinitom tvrdnju „Serijski ubojice imaju veliku mobilnost u Americi“ smatralo je 30 sudionika, njih 21 bilo je indiferentno, 17 se u potpunosti složilo, 10 djelomično i 2 tvrdnju ije uopće smatralo istinitom. Tvrdnju „Serijski ubojice imaju nagon ubijati zbog toga što su bili seksualno zlostavljani kao djeca“ 34 sudionika niti je smatralo niti ne smatralo istinitom, 23 smatralo djelomično istinitom, 11 uopće ne smatralo istinitom, 7 njih uglavnom istinitom i 5 u potpunosti istinitom.

2.7.2. Pojam serijskog ubojice

Sudionici su trebali termin serijski ubojica asocirati s jednim od ovih ponuđenih: psihopatija, ludost, hladnokrvnost, silovatelj, odmetnik, kanibal, monstrum, manijak, nasilnik, kriminalac, negativac, sociopatija, sotonizam, poremećenost, ozloglašen, grabežljivac, zlo, samotnjak, misterioznost, neobičnost, čudovište te su imali opciju dati svoj vlastiti odgovor. Termin serijski ubojica sudionici su najviše povezali sam psihopatijom (18 sudionika). U istoj mjeri su termin povezali s terminima monstrum i hladnokrvnost (16 sudionika za oboje), zatim sociopatija (9 sudionika), poremećenost (6 sudionika) i zlo (5 sudionika). Dva sudionika asocirali su termin sa grabežljivcem te isto tako dva s ludosti. Termini manijak, samotnjak, misterioznost, neobičnost, odmetnik i manijak dobili su po jedan glas, dok termini silovatelj, kanibal, nasilnik, kriminalac, negativac, sotonizam i ozloglašen nisu dobili niti jedan glas. Nadalje, jedan sudionik je napisao da s terminom serijski ubojica povezuje „osobna pravila po kojima živi izvan normi općeprihvaćenog od strane društva u kojem živi“.

2.7.3. Dexter-ov sindrom

Zadnja dva pitanja bazirana su na Dexter-ovom sindromu i njegovim posljedicama. Dakle, Dexter (2006) je američka televizijska serija čija se radnja temelji na liku Dexter-a Morgan-a, stručnjaka za forenziku koji se noću pretvara u serijskog ubojicu koji ubija zločince iznad zakona. Dexter je serijski ubojica koji ubija druge serijske ubojice na isti način koji su oni ubijali svoje žrtve. Na pitanje odobravate li njegova ubijanja ili ne, njih 35 odgovorilo je da odobravaju djelomično, 28 da ne odobravaju, a 17 da odobravaju. Zadnje pitanje zahtijevalo je od sudionika da istaknu glavnu razliku između Ted Bundy-a (serijski ubojica koji je 70-ih oteo, silovao i ubio više od 30 mladih žena i djevojaka) i Hannibal-a Lecter-a (serijski ubojica i kanibal koji je ubio najmanje 29 žrtava), a ponuđeni odgovori bili su: broj žrtava, spol žrtava, način ubijanja, način postupanja s tijelom žrtve (kanibalizam), motiv (Bundy ubija zbog dominiranja nad žrtvom, a Lecter zbog konzumacije ljudskog mesa), njihov izgled, Bundy jest stvaran serijski ubojica, a Lecter fiktivan lik. Sudionici su prepoznali da je glavna razlika upravo u tome što je Bundy stvaran serijski ubojica, a Lecter fiktivan lik (34 sudionika) te je druga glavna razlika prema sudionicima motiv (30 sudionika). Zatim, kao glavnu razliku njih 5 navodi način postupanja s tijelom žrtve te također 5 sudionika način ubijanja, 2 sudionika smatraju da je glavna razlika njihov izgled. Jedan sudionik smatrao je da je glavna razlika spol žrtava te jedan broj žrtava. Dva sudionika navela su vlastito mišljenje, jedan sudionik ističe „*Lecter je prvo ubijao iz osвете, a kasnije najčešće osobe koje nisu imale*

manire jer to nije volio(odgojen u bogatoj obitelji), Lecter više ide na stranu sociopatije, a bundy psihopatije. Nema jedna glavna razlika, po svemu su različiti, npr. Lecter ne siluje, ali zna upotrebljavati maštovite metode mučenja.“, a drugi navodi „Lecter je cool i simpa.“

2.7.3. Rezultati istraživanja

Rezultati istraživanja pokazali su da određeni mitovi o serijskim ubojicama i dalje postoje u društvu te se u njih vjeruje. To su: mit da su serijski ubojice svi muškarci, da ubijaju zbog žudnje, da ubijaju poveći broj žrtava (više od 10), da ubijaju sami, mit da su žrtve prebijene, izbodene, ugušene ili mučene do smrt, da su serijski ubojice svi vrlo inteligentni te da imaju veliku mobilnost u Americi. Sudionici su bili najviše neutralni kada su bili u pitanju mit da su serijski ubojice ljudi i mit da imaju nagon ubijati zbog toga što su bili seksualno zlostavljani kao djeca. Različite i drugačije odgovore susrećemo u mitu da su serijski ubojice svi bijelci. Društvo najviše asocira termin serijskog ubojice s terminom psihopatije, monstruma i hladnokrvnosti. Ovdje možemo uočiti da se serijski ubojica i dalje, uz pomoć popularne kulture, reprezentira kao psihopat ili mitsko čudovište te se tako i stvara određena slika serijskog ubojice kao takvog. Društvo se sukobljava s Dexter-ovim sindromom i njegovim posljedicama, kao što vidimo u zadnja dva pitanja. Djelomičnim odobravanjem Dexter-ovih ubojstava sudionici pokazuju da postoji određena nesigurnost oko određenih moralnih pitanja te da postoji sukob interesa i proturječnost oko fenomena serijskih ubojica. Dakle, koliko nas odbijaju i zgražavaju toliko nas i privlače i fasciniraju. Zadnje pitanje pokazuje da društvo ipak nije u potpunosti zahvaćeno Dexterovim sindromom, te da shvaćaju da je prije svega glavna razlika između Ted Bundy-a i Hannibala Lectera to što je jedan stvaran serijski ubojica, a drugi fiktivan. Nadalje, vidimo da je motiv također bitan kao jedan od najvažnijih faktora u razlikovanju jednog serijskog ubojice od drugog.

3. ZAKLJUČAK

Serijski ubojice oduvijek su postojali, no tek s pokušavanjem definiranja termina serijskih ubojica dolazi do sve većeg istraživanja i detaljnijeg analiziranja samih pojedinca. Fenomen je privukao pažnju medija i javnosti te se tada počinju stvarati stereotipi i mitovi o serijskim ubojicama, najčešći onaj koji prikazuje serijskog ubojicu kao mladog bijelog muškarca koji seksualno iskorištava i ubija bespomoćne žene. Termin serijski ubojica uključuje prijestupnika, muškog ili ženskog, koji ubija tijekom vremena minimalno dvije osobe te ima određen uzorak u ubijanju. Fenomen serijskih ubojica u prošlosti pojavljuje se u obliku čudovišta, a danas se u popularnoj kulturi oni najčešće reprezentiraju kao mitska čudovišta ili lude osobe/ psihopati. Masovni mediji i popularna kultura imaju najveću ulogu u popularizaciji serijskih ubojica te su stvorili određenu sliku serijskog ubojice koju su stavili na razinu mita i natprirodnog. Tu sliku stvaraju i stvarni i fiktivni serijski ubojice te tako dolazi do nejasnih granica između stvarnosti i fikcije, nejasne predodžbe o serijskim ubojicama. Dexter-ov sindrom ukazuje na ovaj problem kao i Baudrillard-ov pojam simulakruma, gdje je serijski ubojica i stvaran i nestvaran, a samom društvu ova razlika postaje manje bitna. Suvremeno društvo koristi mit i nadnaravno da bi prikazali zlo, te tako i serijskog ubojicu prikazuju kao čudovište koje nikad nećemo u potpunosti shvatiti. Mitovi imaju važnu društvenu i kulturalnu ulogu i dolaze od našeg iskustva stvarnosti te ih je zbog toga ih teško prepoznati, oni su simbolični narativi čija je funkcija objašnjavanje određenih činjenica. U slučaju serijskih ubojica, mit mijenja našu predodžbu o njima i imaju negativan utjecaj na društvo i pojedinca, kao u slučaju copycat zločina. Kroz medije se stvara najviše mitova jer se kroz njih oni brzo šire, serijski ubojica ovdje ima status poznate ličnosti te često nadimke koji potpomažu širenju mitova. Glavni mitovi o serijskim ubojicama su mit da su oni skoro svi bijelci i muškarci, da su ljudi, ubijaju zbog žudnje, ubijaju poveći broj žrtava, ubijaju sami, da su žrtve prebijene, izbodene, ugušene ili mučene do smrti, da su serijski ubojice svi vrlo inteligentni, imaju veliku mobilnost u Americi te da imaju nagon ubijati zbog toga što su bili seksualno zlostavljani kao djeca, no istina je potpuno drugačija. Istraživanje u svrhu ovog rada pokazalo je da određeni mitovi i dalje postoje te da se u njih vjeruje, ali također da je oko određenih mitova društvo podvojeno. Asociranjem termina serijski ubojica s terminima terminom psihopatije, monstruma i hladnokrvnosti društvo pokazuje da ima ucrtanu sliku serijskog ubojice kao psihopata ili mitskog čudovišta. Nadalje, društvo se sukobljava s Dexter-ovim sindromom i njegovim posljedicama, te postoji određen sukob interesa oko fenomena serijskih ubojica, no ipak nije potpuno uhvaćeno u sindrom jer

shvaća glavnu razliku između fiktivnog i stvarnog. Schechter u svojoj knjizi spominje jednu zanimljivu frazu koju Pete Hamill izriče za David-a Berkowitz-a, poznatijeg kao „Son of Sam“; *„On je bio nitko koji je postao netko ubijanjem ljudi.“* (2003: 278). Vjerujem da se ova fraza savršeno uklapa s temom ovog završnog rada zbog toga što opisuje istinu oko serijskih ubojica. Serijski ubojice ne bi bili toliko popularni da ih mi sami kao društvo nismo takve napravili, uz pomoć mitova, masovnih medija i popularne kulture. Mi sami smo stvorili serijske ubojice kakve ih znamo danas, no nikad nije prekasno da promijenimo narativ i pokažemo serijske ubojice u pravom svijetlu.

4. LITERATURA

1. Barthes R. (1991), „Mythologies“, The Noonday Press - New York Farrar, Straus & Giroux
2. Coupe L. (2009), „Myth“, Drugo Izdanje, New York, Routledge
3. Danesi M. (2016), „The “Dexter Syndrome” The Serial Killer in Popular Culture“, New York, Peter Lang
4. Gibson D. (2012), „Legends, monsters, or serial murderers? : the real story behind an ancient crime“, California, ABC-CLIO, LLC
5. Hickey E. (2010), „Serial Murderers and Their Victims“, Fifth Edition, Wadsworth, Cengage Learning
6. Leeming D. (2002) , „Myth: A biography of Belief“, New York, Oxford University Press
7. Levi-Strauss C. (1978), „Myth and meaning“, London & New York, Routledge
8. MacDonald A. (2013), „Murders and acquisitions : representations of the serial killer in popular culture“, New York, London, Bloomsbury Academic
9. McCready S. (2002), „Serial killing myths versus reality: a content analysis of serial killer movies made between 1980 and 2001“, diplomski rad, UNIVERSITY OF NORTH TEXAS
10. Newton M. (2006), „The Encyclopedia of Serial Killer“s, Second Edition, New York, Facts on File
11. Schechter H. (2003), „THE SERIAL KILLER FILES: The Who, What, Where, How, and Why of the World’s Most Terrifying Murderers“, New York, Ballantine books
12. Segal R. (2004), „Myth: A Very Short Introduction“, Oxford New York, Oxford University Press Inc.
13. Sharma M. (2018), „The Development of Serial Killers: A Grounded Theory Study“, diplomski rad, Eastern Illinois University
14. Simpson P. (2000), „Psycho paths : tracking the serial killer through contemporary American film and fiction“, Southern Illinois university, Board of Trustees
15. Spsychaj M. (2017), „“Serial killers ar “Serial killers are interesting, they’re not heroes”’: Moral boundaries, identity management, and emotional work within an online community“, disertacija, Wilfrid Laurier University
16. Storey J. (2015), „Cultural Theory and Popular Culture: An Introduction“, Seventh edition, New York, Routledge

17. Walters B., Drislane L., Patrick C. & Hickey E. (2015), „SERIAL MURDER : FACTS AND MISCONCEPTION“, Science in the Courtroom, National Courts and Science Institute
18. Wiest J. (2002), „serial killers as heroes in the media’s storybook of murder: A textual analysis of the new york times coverage of the “Son of Sam,” the “Boston Strangler,” and the “Night Stalker”, Diplomski rad, The University of Tennessee, Knoxville, Athens, Georgia

IZVORI

1. BIOGRAPHY (2020), Ted Bundy, biography.com, URL: <https://www.biography.com/crime-figure/ted-bundy> [zadnji pristup 2.8.]
2. BIOGRAPHY (2020), Zodiac killer, biography.com, URL: <https://www.biography.com/crime-figure/zodiac-killer> [zadnji pristup 2.8.]
3. Bonn A. Scott (2017), „How the News Media Create "Celebrity Monsters", Psychology Today, psychologytoday.com, URL: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/wicked-deeds/201706/how-the-news-media-create-celebrity-monsters> [zadnji pristup 31.8.]
4. Hannibal Lecter, WIKIPEDIA, URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Hannibal_Lecter [zadnji pristup 2.8.]
5. KRIMINALISTIKA SKRIPTA (2020), skripta za tečaj kriminalistike, Leticija Lacković [zadnji pristup 15.7.]
6. Related Words, SERIAL KILLER, relatedworlds.org, URL: <https://relatedwords.org/relatedto/serial%20killer> [zadnji pristup 2.7.]
7. SERIAL MURDER FBI, FEDERAL BUREAU OF INVESTIGATION, fbi.gov, URL: <https://www.fbi.gov/stats-services/publications/serial-murder> [zadnji pristup 3.7.]
8. Simulakrum, Struna: Hrvatsko strukovno nazivlje, struna,ihjj.hr, URL: <http://struna.ihjj.hr/naziv/simulakrum/21097/> [zadnji pristup 10.8.]

